

**Відзив офіційного опонента
доктора педагогічних наук, професора
Рогальської-Яблонської Інни Петрівни
на кандидатську дисертацію Сіренко Алли Євгенівни
„Формування у старших дошкільників
впевненості у собі в груповій діяльності”,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 - дошкільна педагогіка**

Державні документи, які стосуються освіти в Україні загалом, та дошкільної зокрема (дозвольте мені їх не називати – вони вам добре усім відомі), надають пріоритетності соціально розвиненій особистості з активною життєвою позицією, визначають стратегічний курс на переосмислення основних чинників соціалізації особистості та перегляд ролі агентів соціалізації дитини, вивченню механізмів її „входження” в суспільство та набуття досвіду взаємодії та співпраці, де відбувається обмін інформацією, результатами, уміннями та емоційними станами, формуються особистісно-значущі якості та здатності, важливі для розвитку впевненої у собі особистості. Ураховуючи ці завдання, **Сіренко А.Є.** поклала в основу дисертаційної роботи проблему формування у старших дошкільників впевненості у собі в груповій діяльності. Саме це визначає спрямованість діяльності дошкільного навчального закладу на формування особистості дитини з урахуванням специфіки дошкільного дитинства, дитячої субкультури, різноманітних видів групової діяльності, яка має значний потенціал для розвитку впевненості дитини у собі. Відтак, представлена до захисту дисертаційна робота Сіренко А.Є., присвячена важливій для сучасної дошкільної педагогіки проблемі, є актуальною, своєчасною і має важливу як наукову, так і практичну значущість.

Визначаючи закономірності розгляду поставленої проблеми, автором досить виважено обґрунтовано її важливість і актуальність через визначення суперечностей, які обумовлені потребами суспільства й сучасними вимогами освіти та станом реальної практики, відсутністю науково-методичних розробок формування впевненості у собі особистості на етапі дошкільного дитинства. Дотично об'єкта і предмета дослідження здобувачем чітко

визначено завдання, які успішно реалізувалися на засадах компетентнісного діяльнісного та особистісно зорієнтованого методологічних підходів до вирішення поставленої проблеми.

Реалізація авторського наукового пошуку обраної проблеми відображена у науковій новизні дослідження. Ті позиції, які в них сформульовані, безперечно, відповідають дефініції «вперше». Безсумнівним науковим досягненням і заслугою дослідника вважаємо визначення й обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування у старших дошкільників впевненості у собі (створення позитивно емоційної атмосфери у дитячому колективі; поетапне засвоєння дітьми основних типів взаємодії у груповій діяльності; розвиток здатності дошкільників вільно і варіативно використовувати типи взаємодії), а також критеріїв, показників та рівнів її сформованості у дітей старшого дошкільного віку.

Варто наголосити на практичному значенні результатів дисертаційної роботи. Автором розроблено діагностувальну методика для виявлення рівнів сформованості у старших дошкільників впевненості у собі в груповій діяльності; методичні рекомендації для вихователів ДНЗ і батьків, що спрямовані на формування у старших дошкільників впевненості у собі в процесі групової діяльності; спецкурсу «Теорія та методика формування впевненості у собі старших дошкільників у груповій діяльності» для підвищення кваліфікації вихователів дошкільних навчальних закладів та НВК у системі післядипломної педагогічної освіти. Окрім того авторкою видано навчальний практикум для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників та програму для батьків «Школа батьківства». Проте, Алла Євгеніївна була дещо скромною у представленні результатів своєї роботи і не згадала про них у практичному значенні дослідження, як і не вказала про розроблену авторську методика, заявлену у предметі і завданнях дослідження.

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації Сіренко А.Є., яка презентована вступом, трьома розділами, висновками, додатками, списком

використаних джерел. Усі композиційні частини роботи вирізняється чіткою логікою викладу змісту дисертації без зайвих занурень і екскурсів у дотичні до дисертації проблеми.

Результати проведеного дослідження отримали широке впровадження у практику роботи дошкільних навчальних закладів м. Черкаси, Умань, Кіровоград, Луцьк та с. Решетівка Полтавської області.

Відтепер дозвольте зупинитися на аналізі змістового аспекту дисертації та відзначити найсуттєвіші здобутки представленої роботи.

Насамперед заслуговує на увагу науково-теоретичний аналіз проблеми, здійснений дослідницею у першому підрозділі дисертації. На нашу думку, аналіз матеріалів першого розділу дисертації засвідчує наукову компетентність самого автора, його оволодіння загальними теоретичними проблемами з питань формування впевненості особистості у собі, яку дослідниця висвітлила на основі симптоматики виявів упевненості/неупевненості в собі та їх тісного взаємозв'язку між собою, що спряло більш глибокому розумінню механізмів формування у дітей старшого дошкільного віку впевненості в собі. Зауважимо, що Сіренко А.Є., досить ґрунтовно, виважено і коректно проаналізовано і розкрито сутність і сучасний стан дослідженості проблеми формування впевненості особистості у собі, а також чинників, які впливають на цей процес. Такий докладний і досить прискіпливий аналіз досліджуваної проблеми дозволив дисертанту визначитися щодо власного визначення поняття «впевненість у собі дитини» стосовно дітей старшого дошкільного віку.

Привертає увагу матеріал дисертації, який присвячено дослідженню групової діяльності дітей старшого дошкільного віку як основи формування у них упевненості у собі. Зауважимо, що опираючись на здобутки психологічної науки, дослідниця достатньо компетентно обґрунтовує роль групової діяльності, яка зумовлює якісні зміни у психіці дитини, впливає на її соціальний розвиток, формує її соціальну компетентність, навчає продуктивному спілкуванню та забезпечує найкращі можливості для

формування у дитини впевненості у собі. При цьому дисертанткою правомірно визначається структура її сформованості як єдність соціально-емоційного, інформаційно-комунікативного та діяльнісно-поведінкового критеріїв. Такий науково-обґрунтований підхід дозволив здобувачу розкрити сутність показників та схарактеризувати рівні сформованості впевненості у собі старших дошкільників. Проведена автором значна наукова робота прослідковується у розробці діагностичних методів для виявлення означених рівнів, що є безперечним науковим доробком авторки дослідження. Як позитив, відзначимо чіткий опис завдань констатувального експерименту до кожного показника в межах кожного критерію, прискіпливий аналіз результатів дослідження за виокремленими рівнями, які дослідниця спочатку охарактеризувала якісно, а потім подала їх кількісний аналіз. Заслуговує на увагу ґрунтовно проведений констатувальний експеримент на досить суттєвій вибірці старших дошкільників, із залученням вихователів ДНЗ та батьків, результати якого дозволили констатувати перевагу низького рівня сформованості впевненості у собі старших дошкільників та визначити напрями подальшого дослідницького пошуку.

Важливою і логічно вибудованою видається нам програма формувального етапу експерименту: представлено поетапну реалізацію організаційно-педагогічних умов, поданих у моделі, яку реалізовано в три взаємопов'язані етапи: на підготовчому, корегувальному, діяльнісному з формулюванням спільної мети та урахуванням своєрідності групової діяльності. У розробленій програмі “Формуємо впевнену особистість дошкільника” простежуються новаторські розробки автора, які вирізняються оригінальністю, дієвістю і водночас високою результативністю. Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалом у графічному зображенні, у вигляді таблиць, рисунків, які суттєво розширюють та унаочнюють змістове поле дисертаційної роботи.

Зауважу, що всі кількісні результати дослідження статистично обчислені, їх достовірність не викликає сумніву. Отримані позитивні

результати, ті кількісні і якісні зміни, що відбулися в експериментальних групах у рівнях сформованості впевненості в собі у старших дошкільників свідчать про ефективність запропонованих автором організаційно-педагогічних умов та методики формування у дітей впевненості в собі, а також їхню адекватність поставленим завданням та меті дослідження.

Автореферат у повній мірі віддзеркалює основний зміст дисертації, а публікації Сіренко А.Є. якісно і кількісно (18 публікацій, з них 7 статей у наукових фахових виданнях) відповідають усталеним вимогам, достатньо повно відображають сутність та результати виконаного дослідження. Основні теоретичні й практичні результати дослідження було оприлюднено на науково-практичних конференціях різних рівнів.

Водночас, вважаємо за необхідне вказати низку міркувань, які виникли в процесі рецензування дисертації і вимагають окремих пояснень.

1. У дисертаційній роботі достатньо компетентно розкрито сутнісний зміст поняття «групова діяльність», схарактеризовано її основні види і визначено їх вплив на формування у дітей впевненості в собі. Варто було б це відобразити у завданнях дослідження та науковій новизні.

2. На сторінках дисертації автором ретельно проаналізовано положення Базового компонента дошкільної освіти та чинних програм виховання і навчання дітей дошкільного віку в Україні. Варто також було подати результати аналізу програми розвитку дитини дошкільного віку “Я у світі”, рекомендованої МОН, яка орієнтує вихователів на визнання пріоритету розвитку дошкільника як особистості, його Я-концепції.

3. У процесі розробки моделі варто було приділити увагу характеристиці методу “моделювання”.

4. Наступне зауваження стосується моделі, яка в цілому досить повно і об’ємно презентує цілісну схему дослідження. Водночас, спостерігається розбіжність у графічному зображенні організаційно-педагогічних умов та текстовому описі, де кожна із означених умов реалізовувалася на відповідному етапі формувального експерименту.

5. У дисертаційній роботі досить ґрунтовно, послідовно та виважено здійснено системний теоретичний аналіз такого важливого чинника формування у дітей впевненості у собі як сімейне виховання. Водночас викладені теоретичні позиції виглядали б більш змістовими та ілюстративними на основі презентації практичних здобутків роботи з батьками за розробленою програмою для батьків “Школа батьківства”.

Висловлені зауваження не є принциповими і не впливають на позитивну оцінку дослідження, яке містить цінний як теоретичний, так і практичний матеріал, вирізняється новизною результатів та висновків, що їх пропонує автор, слугуватиме подальшому вирішенню пріоритетних завдань виховання підростаючого покоління громадян України.

Вважаємо, що дисертація на тему „Формування у старших дошкільників впевненості у собі в груповій діяльності” за змістом, висновками, одержаними результатами відповідає вимогам ДАК МОН України, щодо дисертаційних робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, зокрема, «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – Сіренко Алла Євгенівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Офіційний опонент –

Рогальська-Яблонська І.П.

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри психолого-педагогічної,

превентивної та інклюзивної освіти

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

